

تأثیر سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر موفقیت در آزمون سراسری ورود به دانشگاه

محسن نوغانی^۱

محمد رضا آهنچیان^۲

محمد تقی رفیعی^۳

چکیده

هدف این پژوهش تعیین سهم سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را در احتمال موفقیت داوطلبان آزمون سراسری ورود به دانشگاه است.

داده‌های مورد نظر با استفاده از روش پیمایش، از بین کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره پیش‌دانشگاهی مدارس دولتی و غیردولتی شهر اصفهان جمع‌آوری شده است که همگی داوطلب ورود به دانشگاه و متقاضی شرکت در آزمون سراسری سال ۱۳۸۹ بوده‌اند. حجم نمونه ۴۰۰ نفر و روش نمونه‌گیری، خوشه‌ای طبقه‌ای بوده است.

در کنار سرمایه‌های سه‌گانه، سهم متغیرهایی همچون پیشینه تحصیلی، جنسیت، رشته تحصیلی و نوع مدرسه نیز سنجیده شده است. بر اساس تحلیل رگرسیون لجستیک، یافته‌ها نشان می‌دهد که در پرتو حضور سایر متغیرها، سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی سهم معناداری در احتمال موفقیت داوطلبان آزمون سراسری ورود به دانشگاه دارند.

کلیدواژگان: سرمایه اقتصادی، سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، موفقیت تحصیلی، نابرابری آزمون سراسری ورود به دانشگاه (کنکور)

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد noghani@um.ac.ir

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد ahanchi@um.ac.ir

۳. کارشناس ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی mt_rafiee@yahoo.com

مقدمه و طرح مسأله

امروزه، یکی از دغدغه‌های اصلی هر نوجوانی پذیرفته‌شدن در دانشگاه در رشته مطلوب خویش است. این امر خانواده‌ها را واداشته است با هدف موفقیت فرزندان‌شان در آزمون سراسری، سالانه مبالغ هنگفتی را به تدریس خصوصی، شرکت در آزمونهای آزمایشی و خرید کتاب‌های تست و نکته اختصاص دهند تا شاید فرزندان‌شان با پذیرش در دانشگاه شأن اجتماعی پیدا کنند. از همین رو، خانواده‌ها در هر شرایطی فرزندان خود را بدون توجه به خصوصیات فردی (استعدادها و علایق) آنها و نیازهای اجتماعی راهی دانشگاه می‌کنند (کیوانفر، ۱۳۸۱).

طی چند سال اخیر، بالغ بر یک میلیون داوطلب ورود به مؤسسات آموزش عالی در قالب سه گرایش اصلی ریاضی فیزیک، علوم تجربی و علوم انسانی و دو گرایش جنبی زبان و هنر در رقابت کنکور شرکت می‌کنند که از این تعداد تنها در حدود یک‌سوم موفق به ورود به دانشگاه می‌شوند. این آمار حاکی از اهمیت موضوع برای داوطلبان، خانواده‌ها و مسئولان امر است. چهلمین دوره کنکور یعنی آزمون سراسری سال ۱۳۸۹ دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور نیز با رقابت یک میلیون و ۱۸۷ هزار داوطلب برگزار شد. با توجه به اینکه آزمون در هر یک از گروه‌های آزمایشی به طور جداگانه برگزار می‌شود، در کنکور امسال برای یک میلیون و ۴۵۴ هزار و ۷۷ نفر کارت ورود به جلسه توزیع شد و آزمون گروه آزمایشی علوم ریاضی و فنی با رقابت ۳۲۰ هزار و ۳۶۲ داوطلب، گروه آزمایشی هنر با رقابت ۲۵ هزار و ۱۹ داوطلب، گروه علوم تجربی با رقابت ۴۶۳ هزار و ۹۳ داوطلب، گروه آزمایشی زبان‌های خارجه با رقابت ۱۸ هزار و ۲۲۹ داوطلب و گروه آزمایشی علوم انسانی با رقابت ۴۶۰ هزار و ۸۳۰ داوطلب برگزار شد (پیک سنجش، ۱۳۸۹).

موفقیت در ورود به دانشگاه مکانیسمی است که طی آن فرد مورد نظر (دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی در این تحقیق) با توجه به میزان سرمایه‌های مختلفی که به عنوان منبع در اختیار دارد وارد دانشگاه می‌شود. این سرمایه‌ها به نحوی در امر ورود فرد به دانشگاه دخالت دارند. به لحاظ تئوریک می‌توان موفقیت در ورود به دانشگاه را به انحای مختلف

بررسی کرد. موفقیت در ورود به دانشگاه به منزله قبولی در آزمون سراسری و مجاز شدن به انتخاب رشته، و موفقیت در مراحل پس از انتخاب رشته و همچنین ورود داوطلب به دانشگاه اعم از دانشگاه دولتی، آزاد و... است.

اما از لحاظ جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، مقوله موفقیت در دستیابی به دانشگاه به گونه‌ای اجتناب‌ناپذیر به بحث نابرابری و تحرک اجتماعی گره خورده است. از آنجایی که مبنا و پایه اصلی نابرابری، میزان و نوع سرمایه‌هایی است که به برکت موقعیت اجتماعی-اقتصادی در اختیار فرد قرار می‌گیرد، از دید جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، موضوع ورود به دانشگاه - به مثابه سازوکار تعریف‌شده تحرک اجتماعی - ربط وثیقی با موقعیت اجتماعی - اقتصادی افراد و به تبع آن میزان و نوع سرمایه‌هایی دارد که در اختیار آنها قرار می‌گیرد.

ادبیات تحقیق

برای تحلیل رابطه موفقیت در ورود به دانشگاه با نابرابری اجتماعی و تحرک اجتماعی، دیدگاه کلاسیک کارکردگرایی استعداد و لیاقت را اصلی‌ترین عامل موفقیت و تحرک اجتماعی در نظر می‌گیرد و پیامد آن را مقبولیت اجتماعی تحرک و به تبع آن وفاق اجتماعی می‌داند.

در مقابل، در دیدگاه ستیز زیربنای اصلی موفقیت و تحرک اجتماعی، توزیع نابرابر امکانات و منابع ارزشمند اجتماعی است که به تضاد و فقدان وفاق و تأیید اجتماعی تحرک اجتماعی منتج می‌شود.

دیدگاه ستیز با طرح مفهوم بازتولید اجتماعی^۱، موفقیت در رقابت برای ورود به دانشگاه را منوط به میزان برخوردارگی از منابع ارزشمند اجتماعی و به‌ویژه سرمایه اقتصادی می‌داند و دیدگاه کارکردگرایی با طرح مفهوم شایسته‌سالاری^۲ استعداد و لیاقت را زیربنای اصلی این موفقیت معرفی می‌کند.

1. Social reproduction

2. meritocracy

اصطلاح بازتولید اجتماعی در اینجا مفهوم دیگری می‌یابد؛ بدین معنی که سلسله‌مراتب اجتماعی (طبقه یا موقعیت پایگاه) نهایتاً بازتولید می‌شوند؛ چنانکه فرزندان والدینی که از لحاظ اجتماعی فرادست هستند، از لحاظ اجتماعی فرادست می‌مانند (کاتسیلیس و رابینسون^۱، ۱۹۹۰: ۲۷۰).

در بازتولید اجتماعی، بنابر نظریات مارکس، شاخص نابرابری اساساً سرمایه اقتصادی است. در واقع، موتور محرکه نابرابری و تحرک تخصیص‌یافته، میزان و نحوه دسترسی به منابع مالی و اقتصادی است.

اما به تبع تحولات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در جوامع معاصر و اهمیت فزاینده ورود به دانشگاه، تحلیل رابطه ورود به دانشگاه، تحرک اجتماعی و نابرابری از حیث زمینه‌ها و همچنین آثار و پیامدها دستخوش تغییر شده است. پیر بوردیو با طرح مفهوم بازتولید فرهنگی^۲ یکی از مهمترین تحولات نظری را در این عرصه پدید آورد.

موضوع مهم در بحث بازتولید فرهنگی توجه به نقش سرمایه فرهنگی^۳ در تحرک اجتماعی و نابرابری است.

بنا به عقیده بوردیو، سرمایه فرهنگی به مثابه یک عامل، زمینه نابرابری‌هایی را فراهم می‌کند که به پاداش‌های آکادمیک متفاوت برمی‌گردد، و در بازگشت به واسطه فرایند ابقا و مشروعیت آن، به پاداش‌های اقتصادی و اجتماعی نابرابر منجر می‌شود.

تحصیل سرمایه فرهنگی و در نتیجه دستیابی به پاداش‌های آکادمیک به سرمایه فرهنگی انتقال یافته توسط خانواده وابسته است (کاتسیلیس و رابینسون، ۱۹۹۰: ۲۷۰-۲۷۱).

به نظر «بوردیو» سرمایه فرهنگی به سه شکل وجود دارد:

1. Katsillis; Rubinson
2. Cultural reproduction
3. Cultural capital

۱. سرمایه بدنی و فردی: این سرمایه با کوشش، تجربه و استعداد فرد حاصل می‌شود و نمی‌توان آن را به دیگری واگذار کرد مانند: قدرت حافظه، مهارت‌های تجربی و رفتاری.
۲. سرمایه عینی^۱ فرهنگی: مجموعه میراث‌های فرهنگی مانند شاهکارهای هنری، تکنولوژی ماشینی و قوانین علمی است که به صورت کتب، اسناد و اشیا در تملک اختصاصی افراد و خانواده‌ها قرار دارد. این سرمایه قابل انتقال به دیگران است و مالکیت انحصاری آن به سبب مجاورت و سهولت دسترسی و امکانات جانبی، تأثیر تربیتی و آموزشی بر روی مالکان دارد.
۳. سرمایه نهادی و ضابطه‌ای: این سرمایه فرهنگی به کمک ضوابط اجتماعی و به دست آوردن عناوین، برای افراد کسب موقعیت می‌کند؛ مانند مدرک تحصیلی و تصدیق حرفه و کار، این سرمایه نیز قابل واگذاری و انتقال نیست و دستیابی به آن برای افراد به شرایط معینی بستگی دارد (روح الامینی، ۱۳۶۵: ۳۴).
- وی در تبیین گرایش‌های خاص زیبایی‌شناختی و آثار هنری و ارزیابی سلیقه به بررسی سرمایه‌های «اقتصادی»، «اجتماعی» و «فرهنگی» می‌پردازد که به دنبال خود سبک زندگی مشابهی را برای گروه‌ها و طبقات اجتماعی به ارمغان می‌آورد. این سبک زندگی مشابه سبب عادات خاص در زندگی می‌شود که در عین عملی بودن، پویا و فعال است. براساس مشاهدات علمی، نیازهای فرهنگی نتیجه و محصول تربیت و تحصیلات هستند. اعمال و رجحانهای فرهنگی با سطوح تحصیلی و زمینه‌های اجتماعی پیوندی تنگاتنگ دارند. وزن زمینه‌ها و پیشینه‌های خانوادگی و تحصیلات رسمی که تأثیر آن بستگی زیادی به منشأ اجتماعی^۲ دارد، همراه با میزان مشروعیت‌بخشی سیستم آموزشی بر اعمال فرهنگی پایگاه بالاتر تعیین می‌شود و در صورت کنترل سایر موارد، تأثیر منشأ اجتماعی در فرهنگ برتر بیشتر است (بورديو، ۱۹۸۹: ۳۰).

1. Objective capital

2. Social origin

نکته اساسی در نظریه بورديو این است که وی در تحلیل نابرابری اجتماعی بر خلاف نظریه‌های کلاسیک صرفاً به عامل سرمایه اقتصادی بسنده نمی‌کند و در کنار آن به دو سرمایه دیگر یعنی سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی^۱ نیز می‌پردازد.

از نظر بورديو، «سرمایه اجتماعی، جمع منابع عینی یا بالقوه‌ای است که حاصل شبکه‌ی دادوام روابط کمابیش نهادینه‌شده آشنایی و شناخت متقابل - یا به بیان دیگر، عضویت در یک گروه است. شبکه‌ای که هر یک از اعضای خود را پشتیبانی و از سرمایه جمعی برخوردار می‌کند، و آنان را مستحق اعتبار می‌سازد.» (بورديو ۱۹۸۴: ۱۴۷).

در مجموع در تحلیل بورديو، طبقات با بسیج سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خود و به اتکای نهاد آموزش و پرورش تلاش می‌کنند در عرصه تحرک اجتماعی، احتمال موفقیت خود را افزایش دهند.

در همین خصوص، تحقیقات نشان داده است که بین میزان سرمایه اجتماعی و موفقیت در ورود به دانشگاه رابطه مثبت معناداری وجود دارد (ابراهیمی‌لوپه، ۱۳۸۰؛ قارون، ۱۳۸۲؛ بسانی^۲، ۲۰۰۶؛ رینولدز و وودهام‌برگ^۳، ۲۰۰۸؛ دومیاس و وارد^۴، ۲۰۱۰).

هر چه میزان سرمایه اجتماعی نزد دانش‌آموز و خانواده او بیشتر باشد، وی شانس بیشتری برای موفقیت در آزمون سراسری ورود به دانشگاه دارد؛ چراکه احتمال ورود دانش‌آموز به دانشگاه، با افزایش میزان سرمایه اجتماعی فرد افزایش می‌یابد و هرچه سرمایه اجتماعی بیشتر باشد، احتمال دستیابی به دانشگاه به دلیل برخورداری از ارتباطات و حمایت اطرافیان بالا می‌رود. از طرفی تحقیقات نشان داده است که سرمایه اجتماعی با پیشرفت تحصیلی، موفقیت تحصیلی و در کل، تحرک تحصیلی رابطه مثبت معنی‌دار و با احتمال موفق نبودن در امر تحصیل رابطه منفی معنی‌دار دارد (دیمجیو^۵، ۱۹۸۲؛ دیمجیو و مهر^۶، ۱۹۸۵).

1. Social capital
2. Bassani
3. Reynolds ; Woodham Burge
4. Dumais ; Ward
5. Dimaggio
6. DiMaggio; Mohr

مفهوم سرمایه فرهنگی به توانمندیهای خاص افراد اشاره می‌کند. این توانمندیهای خاص شامل برخی مدارج و مدارک، دسترسی به اقلام فرهنگی اعم از کتاب فیلم و... و سایر اطلاعات از قبیل تحصیلات و غیره است. در بخش گذشته نشان داده شد که سرمایه فرهنگی به دلیل شاخصه فراگیری و تسری آن از دیگر انواع سرمایه تنوع و پیچیدگی بیشتری دارد. از طرفی تحقیقات نشان داده است که سرمایه فرهنگی با موفقیت تحصیلی و بازتولید فرهنگی رابطه مثبت معنی دار و با احتمال ورود نیافتن به دانشگاه رابطه منفی معنی دار دارد (دومیاس و وارد، ۲۰۱۰؛ سمیعی، ۱۳۷۰؛ ابراهیمی‌لوپه، ۱۳۸۰؛ نوغانی، ۱۳۸۶؛ خدایی، ۱۳۸۸؛ ترامونته و ویلمز^۱، ۲۰۱۰).

همچنین بنا بر نتایج تحقیقات، سرمایه فرهنگی ضمن تأثیرگذاری مستقیم، با یک رابطه غیرمستقیم بر سرمایه اجتماعی و از طریق آن بر موفقیت در آزمون سراسری و ورود به دانشگاه تأثیر می‌گذارد. بر این اساس، می‌توان ادعا کرد که هرچه میزان سرمایه فرهنگی در اختیار دانش‌آموز و خانواده وی بیشتر باشد، به دلیل تأثیر آن بر مجموعه رفتارها و عادات خاص دانش‌آموز در زمان تحصیل، شانس قبولی او در آزمون سراسری بالا می‌رود. مفهوم سرمایه اقتصادی مبتنی بر میزان دارایی‌ها، درآمد و سرمایه‌های مادی در اختیار فرد از جنبه اقتصادی آن است. سرمایه اقتصادی به نوعی دارای تقارب مفهومی با پایگاه اقتصادی اجتماعی است که البته در اینجا جنبه اجتماعی آن در بخش مربوط به سرمایه اجتماعی بررسی و تنها به جنبه مالی و اعتباری آن توجه شده است. بنابر برخی نظریات، سرمایه اقتصادی ویژگی مثبت و کارسازی برای دانش‌آموزان تلقی می‌شود؛ چراکه دسترسی به سرمایه اقتصادی بیشتر و بالطبع قرار گرفتن در پایگاه اقتصادی بالاتر منجر به گرایش به سبک زندگی بهتر شده، توانایی بیشتری را برای دانش‌آموز به‌ویژه در کنشهای ابزاری (نظیر نوع مدرسه، نوع منابع موجود، دسترسی به کلاس‌های اضافی و معلم خصوصی و...) فراهم می‌کند. همچنین خانواده به لحاظ تمکن مالی مناسب با در اختیار قراردادن امکانات متنوع از

1. Tramonte ; Willms

دانش‌آموز بیشتر حمایت می‌کند (سمیعی، ۱۳۷۰؛ قارون، ۱۳۸۲؛ نوغانی، ۱۳۸۶؛ نوغانی، ۱۳۸۶؛ خدایی، ۱۳۸۸).

در خصوص موفقیت در آزمون سراسری و ورود به دانشگاه می‌توان این طور ادعا کرد که هرچه سرمایه اقتصادی خانواده بیشتر باشد، در طول دوران تحصیل دانش‌آموز، حمایت‌های تحصیلی بیشتری را برای وی به ارمغان می‌آورد و بنابراین شانس وی در ورود به دانشگاه را افزایش می‌دهد.

بر اساس نظر کلمن (۱۹۷۲)، انواع مختلف سرمایه دارای ارتباط متقابل هستند (ابراهیمی لویه، ۱۳۷۰؛ امیری و رحمانی، ۱۳۸۵).

با رجوع به ادبیات تحقیق، در کنار سه متغیر کلیدی سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، به متغیرهای دیگری نیز برای تبیین موفقیت تحصیلی و از جمله موفقیت در ورود به دانشگاه توجه شده است که برخی از آنها و رابطه‌شان با موضوع این پژوهش تحلیل می‌شوند.

پیشینه تحصیلی مناسب دانش‌آموز فرصت‌های تحصیلی مناسبی برای او فراهم می‌کند. به عبارتی، هر چه پیشینه تحصیلی دانش‌آموز مناسب‌تر باشد، حمایت بیشتری را از آن پتانسیل دریافت خواهد کرد. تحقیقات نشان داده است که هرچه دانش‌آموز حمایت بیشتری از قبل پیشینه مناسب تحصیلی خود در طول دوران تحصیل دریافت کند، شانس موفقیت بیشتری در دستیابی به آموزش عالی خواهد داشت (نوغانی، ۱۳۸۶؛ خدایی، ۱۳۸۸). در اینجا لازم است یادآور شویم که منظور از پیشینه تحصیلی همان سوابق و امتیازات دانش‌آموز در دوره‌های تحصیلی گذشته است که در تحقیقات مختلف با شاخص‌های متعددی اعم از امتیازات دانش‌آموز در دروسی مثل زبان، ادبیات و ریاضی و بعضاً معدل مقاطع مختلف تحصیلی سنجیده شده است (جنکس^۱، ۱۹۷۲؛ ۱۹۹۶؛ دومیاس، ۲۰۰۶؛ دومیاس و وارد، ۲۰۱۰).

1. Jenks

به متغیر جنسیت نیز در عموم تحقیقات توجه شده است. یافته‌ها نشان داده است که داوطلبان دختر در ورود به دانشگاه فعال‌تری از داوطلبان پسر هستند (شوفر و میر، ۲۰۰۵). بر اساس تحلیل‌های نظری و پیشینه تحقیق و همچنین ادله مربوط به ابعاد جامعه‌شناختی آزمون سراسری، مسأله مقاله حاضر عبارت است از:

«سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی که از طریق خانواده در اختیار فرزندان قرار می‌گیرد چه ارتباطی با احتمال قبولی آنها در آزمون سراسری ورود به دانشگاه (کنکور) دارد؟»

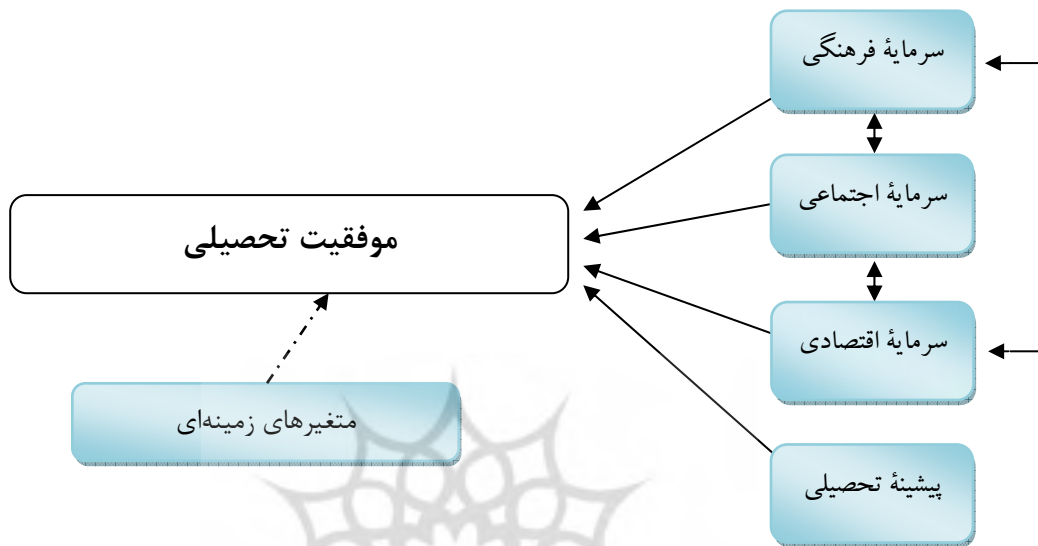
اهداف متناظر با سؤال فوق عبارت‌اند از:

۱. تحلیل ارتباط سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی خانواده با احتمال قبولی فرزندان در آزمون سراسری ورود به دانشگاه
۲. تعیین سهم و میزان اهمیت سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی خانواده در احتمال قبولی فرزندان در آزمون سراسری ورود به دانشگاه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1. Schofer ; Meyer

مدل تحلیل

نمودار ۱: مدل تحلیل نظری

بر پایه مدل نظری تحقیق که در واقع آزمون نظریه بورديو است، فرضیه اصلی این گونه بیان می‌شود:

حضور همزمان سرمایه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بر احتمال موفقیت در آزمون سراسری ورود به دانشگاه اثر مثبت دارد.

روش تحقیق

داده‌های مورد نیاز با استفاده از روش پیمایشی از میان جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره پیش‌دانشگاهی مدارس دولتی و غیردولتی شهر اصفهان جمع‌آوری شده است که همگی داوطلب ورود به دانشگاه هستند و در آزمون سراسری سال ۱۳۸۹ شرکت کرده‌اند. طبق آمار سازمان سنجش آموزش کشور، تعداد این دانش‌آموزان ۱۲۹۱۶ نفر است

که در ۵ ناحیه، ۱۴۲ مدرسه دولتی و غیردولتی، شامل ۵۲۵ کلاس مشغول تحصیل هستند و از این تعداد بخشی برای نمونه انتخاب و بررسی شده‌اند.

جدول ۱ - توزیع جنسیتی دانش‌آموزان بر اساس مدارس و نواحی

ردیف	ناحیه	آموزشگاه	کلاس	دختر	پسر
۱	یک	۲۹	۷۸	۱۱۰۶	۵۱۹
۲	دو	۲۵	۱۱۱	۱۹۳۶	۱۱۱۲
۳	سه	۴۴	۱۶۲	۲۲۳۵	۱۵۸۰
۴	چهار	۱۷	۸۱	۱۳۵۵	۷۱۷
۵	پنج	۲۷	۹۳	۱۵۹۰	۷۶۶

حجم نمونه در این پژوهش با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران، و با توجه به حجم جامعه آماری و اطلاعات حاصل از مطالعه مقدماتی بر روی نمونه‌ای ۳۰ نفری از دانشجویان، برای ۹۵ درصد اطمینان، معادل ۴۰۰ نفر برآورد شد که محاسبه آن بدین شرح است:

$$n = \frac{N \times t^2 \times s^2}{Nd^2 + t^2 s^2}$$

t: برای ۹۵ درصد اطمینان معادل ۱/۹۶ است.

S^۲: مقدار واریانس در مطالعه مقدماتی است که برابر ۰/۲۵ محاسبه شده است.

d: مقدار خطایی است که محقق در برآورد نسبت، حاضر به چشم‌پوشی از آن است. این مقدار در پژوهش حاضر ۰/۰۵ در نظر گرفته شده است.

N: حجم جامعه آماری که ۱۲۹۱۶ نفر است.

$$n = \frac{12916 \times (1/96)^2 \times (0.25)}{12916 \times (0.05)^2 + (1/96)^2 \times (0.25)} = \frac{12404/53}{33/25} = 373$$

در اینجا باید یادآور شد که با توجه به نبود امکان پاسخ‌گویی صحیح و کامل به برخی از سؤالات و بنابراین بروز داده‌های گمشده در پرسشنامه‌ها و اطلاعات جمع‌آوری شده، به

منظور پیشگیری از کاهش سطح اطمینان و بالابردن دقت نمونه‌گیری حجم نمونه ۴۰۰ دانش‌آموز در نظر گرفته شد.

از نمونه‌گیری طبقه‌ای خوشه‌ای در طرح نمونه‌گیری استفاده شد، که جنسیت، نوع مدرسه (دولتی و غیرانتفاعی) و رشته تحصیلی (علوم انسانی، علوم تجربی و ریاضی فیزیک) طبقات نمونه‌گیری بوده‌اند. ذکر این نکته لازم است در این مرحله با توجه به روش نمونه‌گیری هر یک از طبقات به صورت یک جامعه آماری در نظر گرفته شده‌اند که در درون هر جامعه با توجه به تعداد و واریانس درونی هر طبقه، حجم نمونه در هر طبقه برآورد شد. در مجموع، طرح نمونه‌گیری شامل ۱۲ طبقه ناهمپوش (۲*۲*۳) است. پس از تعیین طبقات، به دلیل پراکندگی و وسعت جامعه آماری و به منظور سهولت نمونه‌گیری، جامعه آماری به چند خوشه (از کل به جزء) تقسیم شده است. این خوشه‌ها به ترتیب، نواحی پنجگانه آموزش و پرورش و کلاسهای درون هر مدرسه را شامل می‌شوند.

متغیرها و نحوه سنجش آنها

الف- موفقیت در ورود به دانشگاه

موفقیت در ورود به دانشگاه متغیر وابسته این تحقیق است و به منزله قبولی داوطلب پس از انتخاب رشته در آزمون سراسری است. در این حالت، تنها داوطلبانی مورد نظر هستند که پس از انتخاب رشته موفق به دستیابی به یکی از مؤسسات آموزش عالی اعم از دوره‌های روزانه و شبانه دانشگاه‌های دولتی، دانشگاه پیام نور و غیرانتفاعی شده‌اند (یک)؛ و داوطلبانی که موفق به ورود به دانشگاه نشده‌اند در زمره قبولی‌ها در این گروه قرار نمی‌گیرند (صفر).

ب- سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی، مجموعه‌ای از قوانین، هنجارها، الزامات (تعهدات)، روابط متقابل و اعتماد حکشده در روابط اجتماعی، ساختارهای اجتماعی و سلسله‌مراتب نهادی تعریف شده است که اعضای آن را قادر به دستیابی به اهداف جمعی و فردی‌شان می‌کند (کلمن، ۱۹۹۰؛ نارایان، ۱۹۹۷). سرمایه اجتماعی یک مفهوم چندبعدی است که کمیت و کیفیت روابط اجتماعی دو

بعد اصلی آن هستند. در این پژوهش، منظور از سرمایه اجتماعی، مجموعه سرمایه‌هایی است که هر یک از دانش‌آموزان از طریق شبکه ارتباطاتشان (مانند اعضای خانواده و خویشاوندان، دوستان، آشنایان و همسایگان) در اختیار دارند.

به سرمایه اجتماعی در پنج بعد پرداخته شده است: ۱. میزان تعاملات با اطرافیان ۲. موقعیت شغلی اطرافیان ۳. میزان گفت‌وگوهای تحصیلی با اعضای خانواده ۴. سطح شغلی خانواده ۵- میزان مشارکت در فعالیت‌های فوق برنامه.

برای تعیین معرف‌ها و شاخص‌های سرمایه اجتماعی مرتبط با اهداف تحقیق حاضر، عمدتاً از منابع زیر استفاده شده است:

جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

برگرفته از	شاخص‌های سرمایه اجتماعی
Furstenberg & Hughes; 1995	کمک پدر و مادر به تکالیف، انتظارات پدر و مادر از مدرسه، آرزوهای مادر (اشتیاق مادر) برای تحصیلات و تعلیم و تربیت، تشویق مادر، حضور مادر در جلسات مدرسه، تعداد دوستانی که مادر می‌شناسد، انتظارات تعلیم و تربیتی دوستان.
& Paasch, Teachman Carver; 1996	رابطه والدین با مدرسه، رابطه والدین با کودکان
& Bonstead – Bruns; 1988. Hao	مشارکت والدین در مدرسه، فعالیتهای فوق برنامه، مشارکت والدین در سایر فعالیتها
Sun; 1998	مذاکرات بین والدین و دانش آموز، نظارت بر تکالیف، انتظارات والدین، مشارکت در جلسات اولیا و مربیان، ارتباط با مدرسه، مشارکت در تشکلهای
Dyk & Wilson; 1999	گفت‌وگو در مورد شغل و تحصیل در خانواده، گفت‌وگو در مورد شغل و تحصیل با سایر بزرگان
Mc Neal; 1999	مذاکره بین پدر و مادر و فرزندان، ارتباط والدین با معلم
Pribesh & Downey; 1999	روابط دانش آموزان مدرسه، روابط دانش آموزان و جامعه، روابط دانش آموزان و دوستان، روابط دانش آموزان و والدین، روابط والدین و والدین، روابط والدین و مدرسه
Smith– Maddox; 1999	گفت‌وگو با والدین و سایر بزرگسالان، مشارکت والدین
Yan; 1999	گفت‌وگوی والدین با دانش آموزان، گفت‌وگوی والدین با والدین، ارتباط والدین با مدرسه
White & Glick; 2000	نظارت والدین بر کار مدرسه
Muller & Ellison; 2001	انتظارات والدین، جلسات بحث در مدرسه، جلسات بحث کلاسی
Wright & Miller; 2001	مشارکت پدر و مادر، صحبت با خانواده
Bassani; 2006	میزان گفت‌وگوی تحصیلی با والدین، میزان مطالعه کتاب، صحبت کردن با والدین
Veenstra; 2007	میزان ارتباطات و گفت‌وگو با اطرافیان، ملاقات با همسایگان
Jæger ; Holm; 2007	مشاوره تحصیلی، نصیحت کردن
Goksen; Cemalcilar; 2009	کیفیت ارتباطات دانش آموزان با معلمان، مشارکت دانش آموزان در فعالیتهای فوق- برنامه مدرسه، حضور والدین در برنامه‌های مدرسه، کیفیت ارتباطات معلمان، بررسی تکالیف مدرسه توسط والدین

ج- سرمایه فرهنگی

بورديو سرمایه فرهنگی را در سه شاخص اطلاعات، علايق فرهنگی، مدارج و مدارک علمی بررسی کرده است. در این تحقیق نیز سرمایه فرهنگی خانواده با استفاده از سه شاخص میزان اطلاعات فرهنگی و مصرف کالای فرهنگی، میزان تحصیلات اعضای خانواده، علايق فرهنگی (بعد ذهنی، تجسم یافته) سرمایه فرهنگی سنجش شده است. در تدوین شاخص های سرمایه فرهنگی عمدتاً از منابع زیر استفاده شده است:

برگرفته از	شاخص های سرمایه فرهنگی
Dimaggio; Mohr; 1985 Dimaggio; 1982	علايق دانش آموزان در مورد هنر، موزیک و ادبیات، فعالیت های فرهنگی دانش آموزان، اطلاعات درباره ادبیات، موزیک و هنر و ... (نوازندگان مشهور)
Katsillis; Rubinson; 1990	حضور در تئاتر و سخنرانی ها، بازدید از موزه ها و گالریها
Dimaggio; Mohr; 1985 Dimaggio; 1982	شناخت درباره هنر و ادبیات و رخدادهای هنری
Cherylynn; 2006	بازدید از گالری های هنری، رفتن به تئاتر، سینما، و کنسرت، فعالیت های ورزشی
Jæger; Holm; 2007	سطح تحصیلات، تعداد زبانهای خارجی که قادر به سخن گفتن است تعداد اشتراک روزنامه و مجلات، مطالعه کتاب های رمان، تمایل به هنرهای تصویری
Prieur; Larsen; 2008	تحصیلات و رشته تحصیلی دانش آموز، تحصیلات والدین، خواندن روزنامه استفاده از اینترنت

د- سرمایه اقتصادی

سرمایه اقتصادی در این تحقیق، پایگاه اقتصادی خانواده در نظر گرفته می شود و برای سنجش آن از شاخص های دارایی و درآمد اقتصادی استفاده شده است.

ه- متغیرهای زمینه ای

در این تحقیق، متغیرهای جنسیت (زن، مرد)، رشته تحصیلی (ریاضی فیزیک، علوم تجربی و علوم انسانی)، نوع مدرسه (دولتی و غیردولتی)، ناحیه (نواحی پنجگانه آموزش و پرورش)، معدل دیپلم (پیشینه تحصیلی) و سن، متغیرهای زمینه ای در نظر گرفته شده اند.

برای ارزیابی روایی^۱ ابزار از روش‌روایی صوری استفاده شده، ضمن اینکه عمده گویه‌ها و شاخص‌ها از تحقیقات مرتبط با موضوع اخذ شده است.

ضریب آلفای کرانباخ برای سنجش پایایی و همسازی درونی^۲ گویه‌های متعددی به کار رفته است که برای سنجش متغیرها استفاده شده‌اند. از آن جا که در تحقیق حاضر برخی سؤال‌ها تک‌گویه‌ای و دارای پاسخ‌های ناهمسان هستند و شروط فوق را ندارند، استفاده از این روش‌ها از جمله ضریب آلفای کرانباخ برای همه متغیرها امکانپذیر نیست. با وجود این، شاخص آلفای کرانباخ برای میزان گفت‌وگوهای تحصیلی خانواده (۰.۷۸)، میزان تعامل با اطرافیان (۰.۹۰)، میزان مشارکت در فعالیت‌های فوق‌برنامه (۰.۸۵) و سرمایه فرهنگی ذهنی خانواده (۰.۹۱) است.

یافته‌ها

- ۷۶ درصد از دانش‌آموزان نمونه تحقیق در مرحله اول مجاز به انتخاب رشته می‌شوند.
- ۵۰ درصد از دانش‌آموزان نمونه تحقیق پس از انتخاب رشته، موفق به قبولی و ورود به دانشگاه (غیر از دانشگاه آزاد) می‌شوند.
- به طور متوسط، ۲۲ درصد از دانش‌آموزان موفق به ورود به دانشگاه‌های دولتی در دوره روزانه، ۹ درصد در دوره‌های شبانه، ۷.۵ درصد دانشگاه پیام نور و ۱۲ درصد در دانشگاه‌های غیرانتفاعی شده‌اند.
- میانگین معدل دیپلم پاسخ‌گویان که نشان‌دهنده پیشینه تحصیلی آنهاست ۱۶.۰۵ است. ۲۵ درصد از داوطلبان دارای معدل کمتر از ۱۴.۶؛ ۵۰ درصد دارای معدل بین ۱۴.۶ و ۱۷.۳؛ و ۲۵ درصد نیز دارای معدل بالاتر از ۱۷.۳ هستند. کمترین معدل در بین پاسخ‌گویان ۱۲.۰۹ و بالاترین معدل ۱۹.۸۸ است. توزیع متغیر پیشینه تحصیلی پاسخ‌گویان تقریباً نرمال است.

1. validity
2. Internal consistency

- ۵۱.۵ درصد از پاسخ‌گویان پسر و ۴۸.۵ درصد دختر هستند.
- نزدیک به ۴۰ درصد از پاسخ‌گویان مشغول به تحصیل در رشته ریاضی فیزیک، ۳۶ درصد در رشته علوم تجربی و ۲۳ درصد نیز در رشته علوم انسانی بوده‌اند.
- در حدود ۶۷ درصد از دانش‌آموزان مشغول به تحصیل در مدارس دولتی بوده و ۳۳ درصد نیز در مدارس غیردولتی و مشابه آن تحصیل کرده‌اند.

آزمون فرضیه اصلی تحقیق نتایج آزمون رگرسیون لجستیک به روش گام‌به‌گام پس‌رونده (والد) نشان داد که از مجموع ده متغیر وارد شده در معادله (سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی، پیشینه تحصیلی، رشته تحصیلی، جنسیت، نوع مدرسه، ناحیه، سال تولد و وضعیت تأهل)، چهار متغیر مستقل باقی ماندند. این متغیرها عبارت‌اند از سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی و پیشینه تحصیلی.

همانطور که ضریب تعیین در مدل رگرسیون چندگانه نشان‌دهنده میزانی از واریانس متغیر وابسته است که توسط متغیرهای مستقل مدل برآورد می‌شود، اساساً در رگرسیون لجستیک، جانشینی برای این شاخص وجود ندارد. در عوض دو شاخص ضریب کاکس و اسنل و نجلکرک در این رابطه تعیین‌کننده‌اند. با توجه به ضریب کاکس و اسنل (۰.۴۰۶) و ضریب تعدیل شده نجلکرک (۰.۵۴۲) میزان توانایی مدل در پیش‌بینی نسبتاً مناسب برآورد می‌شود. با یک مقایسه کلی بین متغیرهای پیش‌گوی وارد شده در این مدل و مدل قبلی، این نکته قابل توجه است که در مدل دوم با تعداد متغیرهای پیش‌گوی کمتری به ضریب نجلکرک و کاکس و اسنل بهتری و در نتیجه مدل مناسب‌تری برای پیش‌بینی دست یافته‌ایم. توضیح این نکته لازم است که عموماً دو روش برای بررسی برازش کلی مدل رگرسیون لجستیک وجود دارد. روش اول که بیش از روش دوم توصیه شده است «آزمون هرزمر و لمشاو» نام دارد و هنگامی مدل ما را تأیید می‌کند که خود معنی‌دار نباشد؛ یعنی مقدار معنی‌داری آن بیش از ۰/۰۵ باشد که در مدل ما چنین است. «آزمون‌های اومنیوس ضرایب مدل» برای آزمون قبلی در زمینه برازش کلی مدل هستند؛ هنگامی این آزمون معنی‌دار می‌شود که حداقل

یکی از متغیرهای مستقل تأثیر معناداری بر متغیر وابسته داشته باشد. مقدار معنی‌داری این آزمون هم کمتر از ۰/۰۵ است.

جدول ۲- ضریب تعیین مدل

Model Summary			
Nagelkerke R Square	Cox & Snell R Square	-۲ Log likelihood	Step
.۵۴۲	.۴۰۶	۳۴۵.۷۹۶	۸

در زیر آماره نیکویی برازش مدل رگرسیونی ارائه شده و نتایج حاکی از مناسب بودن مدل نهایی است. سطح معناداری آماره آزمون هاسمر و لمیشو (۰.۲۵۱) نشان‌دهنده قدرت نسبتاً مناسب متغیرهای مستقل در برازش مدل است.

جدول ۳- آزمون برازندگی مدل

Hosmer and Lemeshow Test			
Sig.	Df	Chi-square	Step
.۲۵۱	۸	۱۰.۲۰۱	۸

جدول ۴- پیش‌بینی مدل

پیش‌بینی شده			مشاهده شده		Step 8
درصد صحیح	قبولی مرحله دوم (موفقیت در ورود به دانشگاه)		مردود	قبولی مرحله دوم	
	قبول	مردود			
۷۷.۲	۴۵	۱۵۲	مردود	قبولی مرحله دوم	
۷۸.۸	۱۶۰	۴۳	قبول	مردود	
۷۸.۰			Overall Percentage		

با توجه به جدول فوق، این مدل با ۷۸ درصد پیش‌بینی صحیح قبولی افراد ضریب نسبتاً مناسبی در دقت دارد.

در جدول زیر، ضرایب مدل رگرسیونی بر اساس متغیرهای مستقل باقی‌مانده در مدل به همراه سطح معناداری و میزان پارامتر $EXP(B)$ برای هر یک از متغیرها نشان داده شده است. بنابراین، برآورد میزان تأثیر هر یک از متغیرهای پیشگوی مدل در جدول زیر آمده است. بر این مبنای هر واحد افزایش در شاخص سرمایه اجتماعی منجر به افزایش نزدیک به ۵۰ درصدی شانس ورود به دانشگاه می‌شود. همچنین هر واحد افزایش در شاخص سرمایه فرهنگی، افزایش ۸۰ درصدی شانس ورود به دانشگاه، و هر واحد افزایش در شاخص سرمایه اقتصادی، کاهش ۱۵ درصدی شانس ورود به دانشگاه را در پی دارد. هر واحد افزایش در شاخص پیشینه تحصیلی نیز ۳ درصد شانس ورود به دانشگاه را بالا می‌برد. جنسیت، ناحیه تحصیلی و نوع مدرسه تأثیر معناداری در پیش‌بینی موفقیت در ورود به دانشگاه نداشته است.

جدول ۵- برآورد ضرایب مدل

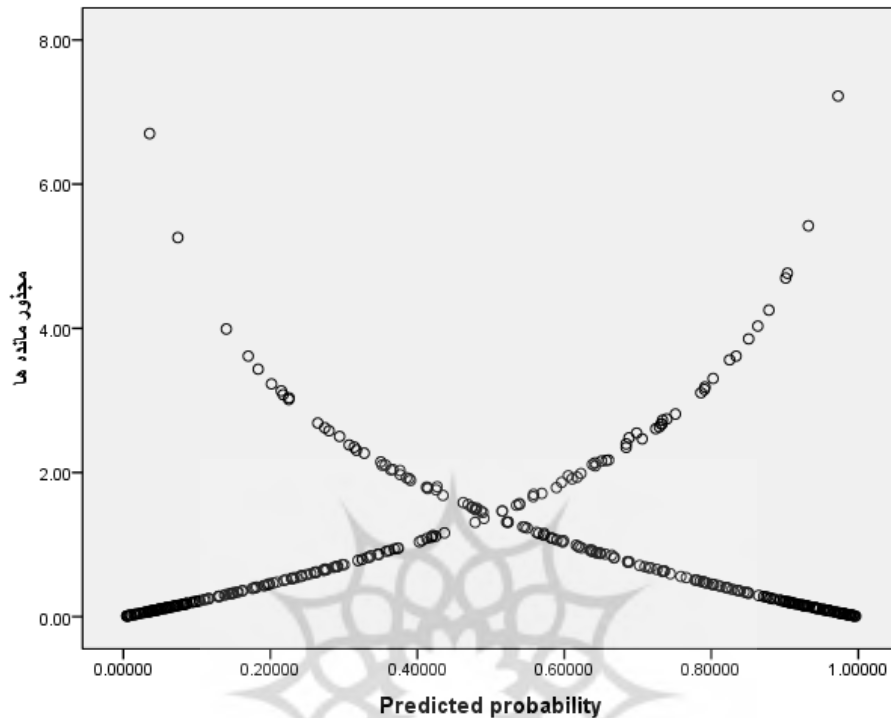
Exp(B)	Sig.	Df	Wald	S.E.	B	
۱.۴۹۴	.۰۰۰	۱	۴۹.۸۵۷	.۰۵۷	.۴۰۲	سرمایه اجتماعی
۱.۸۲۱	.۰۰۰	۱	۵۴.۷۱۶	.۰۸۱	.۵۹۹	سرمایه فرهنگی
.۸۵۴	.۰۰۰	۱	۲۳.۱۴۹	.۰۳۳	-.۱۵۸	سرمایه اقتصادی
۱.۰۳۴	.۰۵۴	۱	۳.۷۰۴	.۰۱۷	.۰۳۳	پیشینه تحصیلی
.۰۰۰	.۰۰۰	۱	۹۰.۵۰۱	۴.۶۰۹	-۴۳.۸۵۰	Constant

در جدول زیر، متغیرهای خارج شده از مدل که به اندازه کافی در افزایش قدرت پیش‌بینی مدل مفید و مؤثر نبوده‌اند به همراه سطح معناداری متغیر مربوط ارائه شده‌اند. نتایج مراحل مختلف خروج متغیرها از مدل رگرسیون در جدول زیر مشاهده می‌شود.

جدول ۶- مراحل ورود و خروج متغیرها در مدل

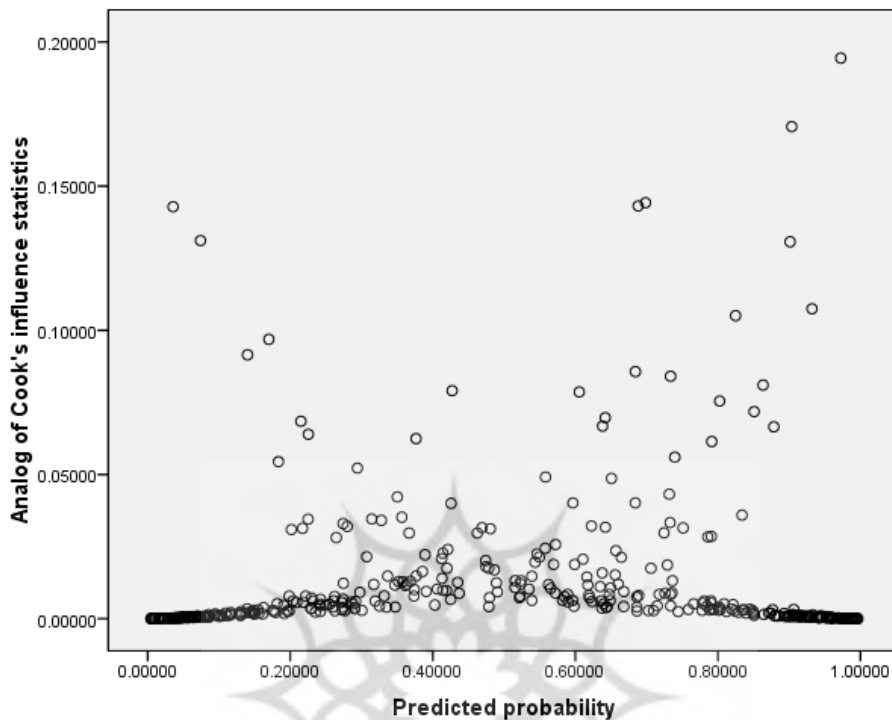
متغیر خارج شده از مدل	Correct Class %	Model			Improvement			Step
		Sig.	Df	Chi-square	Sig.	Df	Chi-square	
نوع مدرسه	۷۸.۰٪	.۰۰۰	۱۱	۲۱۸.۴۰۶	.۵۲۵	۱	-.۴۰۵	۲
وضعیت تأهل	۷۸.۰٪	.۰۰۰	۱۰	۲۱۷.۸۷۰	.۴۶۴	۱	-.۵۳۶	۳
رشته تحصیلی	۷۸.۳٪	.۰۰۰	۹	۲۱۷.۰۷۰	.۳۴۴	۱	-۱.۰۳۰	۴
جنسیت	۷۸.۸٪	.۰۰۰	۸	۲۱۶.۴۸۹	.۲۴۰	۱	-۱.۳۸۰	۵
تولد	۷۷.۲٪	.۰۰۰	۵	۲۱۵.۰۲۵	.۲۲۶	۱	-۱.۴۶۴	۶
ناحیه تحصیلی	۷۸.۰٪	.۰۰۰	۴	۲۰۸.۶۳۲	.۱۷۲	۴	-۶.۳۹۳	۷

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

نمودار ۲: مانده‌های مدل رگرسیونی در مقابل پیش‌بینی

باتوجه به نمودار بالا، مدل دارای توانایی بسیار مناسبی در برازش داده‌های مربوط به هر دو حالت موفقیت و عدم موفقیت در متغیر وابسته است و البته از بروز حداقلی از خطا در پیش‌بینی نمی‌توان پیش‌گیری کرد. ضمناً همانگونه که در دو قسمت کلی نمودار مشاهده می‌شود، قسمت بالای چپ به سمت پایین راست نشان‌دهنده داده‌های مربوط به حالت موفقیت، و قسمت دوم نمودار از سمت راست بالا به سمت چپ پایین نشان‌دهنده حالت عدم موفقیت است، و هر دو دارای پراکنش مناسب در سطح پایینی نمودار، یعنی برازش صحیح مدل به داده‌های هر دو قسمت هستند.

نمودار ۳: تأثیرات داده‌های پرنفوذ در مقابل پیش‌بینی

با توجه به پراکندگی متناسب داده‌ها و نیز تراکم نقاط در سطوح پایین نمودار بالا، مدل مورد نظر نسبت به مدل قبلی خطای برآورد کمتری دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان داده است که هرچه میزان سرمایه اجتماعی نزد دانش‌آموز و خانواده بیشتر باشد، وی در آزمون سراسری موفق‌تر خواهد بود و در نتیجه احتمال دستیابی او به آموزش عالی بیشتر خواهد شد. یافته ما در مورد تأثیر سرمایه اجتماعی بر دستیابی به آموزش عالی با یافته‌های دیگر محققان نیز کاملاً همخوانی دارد (نظیر ابراهیمی‌لویه، ۱۳۸۰؛ قارون، ۱۳۸۲؛

دیمجیو، ۱۹۸۲؛ دیمجیو و مهر، ۱۹۸۵؛ تئودور، ۱۹۹۲؛ بسانی، ۲۰۰۶؛ رینولدز و وودهام‌برگ، ۲۰۰۸؛ دومیاس و وارد، ۲۰۱۰).

همچنین هر چه سرمایه اجتماعی نزد دانش‌آموز و خانواده بیشتر باشد، شانس موفقیت در تحصیل و احتمال دریافت حمایت‌های مختلف از قبیل توجه ویژه دبیران، خانواده و دوستان و در پی آن موفقیت و قبولی در کنکور بیشتر می‌شود. هرچه فرد در طول دوران تحصیل با توجه به سرمایه اجتماعی که در اختیار دارد، از حمایت بیشتری از طرف خانواده، مربی و... برخوردار شود، نیازها و مشکلات درسی و تحصیلی‌اش برطرف و امکان پیشرفت تحصیلی برای وی میسر می‌شود و در نتیجه شانس بیشتری برای ورود به دانشگاه دارد.

همچنین، هرچه میزان سرمایه فرهنگی نزد دانش‌آموز و خانواده بیشتر باشد، وی توانمندی‌ها و مهارت‌های بیشتری می‌یابد و این امر بر احتمال موفقیت او در کنکور و ورود به دانشگاه می‌افزاید. به طور کلی، می‌توان گفت هرچه سرمایه فرهنگی بیشتر باشد، احتمال دستیابی به آموزش عالی بیشتر است. این نتیجه در تحقیقات محققان دیگر تأیید شده است (نظیر سمیعی، ۱۳۷۰؛ ابراهیمی‌لوپه، ۱۳۸۰؛ نوغانی، ۱۳۸۶؛ خدایی، ۱۳۸۸؛ رینولدز و وودهام‌برگ، ۲۰۰۸؛ ترامونته و ویلمز، ۲۰۱۰).

البته در این جا شاهد یک اختلاف اساسی با نتیجه تحقیق دومیاس (۲۰۰۶) هستیم. بنابر نظر محقق، این اختلاف ناشی از شاخص‌های سنجش به‌کاررفته است. بنابراین، تأثیر سرمایه فرهنگی بر موفقیت در آزمون سراسری مجدداً از آزمون رد عبور می‌کند. تأثیر متغیر سرمایه اقتصادی در موفقیت در آزمون سراسری نیز ثابت شد که مؤید برخی از تحقیقات مشابه است (نوغانی، ۱۳۸۶؛ خدایی، ۱۳۸۸). این یافته در واقع گزاره اصلی نظریه کلاسیک ستیز و به طور خاص بازتولید اجتماعی را تأیید می‌کند.

با توجه به اینکه سرمایه‌های سه‌گانه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در کنار هم و به طور همزمان سهم معناداری در احتمال موفقیت در ورود به دانشگاه داشته‌اند، می‌توان بر تأیید دیدگاه بوردیو که قایل به تکرار مؤلفه‌های نابرابری است صحنه گذاشت. البته قوت مدل

آماری استفاده‌شده در این تحقیق این امکان را در اختیار گذاشت که بتوان به طور همزمان اثر هر سه سرمایه را آزمود.

بر اساس یافته‌ها، اگر بپذیریم که ورود به دانشگاه یکی از سازوکارهای اصلی تحرک اجتماعی و بازتولید طبقاتی است، نابرابری‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی که با اتکا بر خانواده در اختیار داوطلبان قرار می‌گیرد نقش بسزایی در تسهیل تحرک اجتماعی آنها یا ممانعت از آن دارد.

البته شایان ذکر است که بر پایه داده‌های این تحقیق نمی‌توان به نحو مقتضی به آزمون فرآیند بازتولید اجتماعی دست زد؛ چراکه اساساً آزمون این فرآیند در گرو این موضوع است که سرنوشت شغلی داوطلبان را پیگیری کنیم که البته تحقق این مهم در گرو مطالعه طولی است.

با این حال، اگر ورود به دانشگاه را یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های مهم دستیابی به شغل بدانیم، می‌توانیم ادعا کنیم که طبقات اجتماعی با اتکا بر سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خود و از طریق افزایش شانس برخورداری از آموزش عالی، احتمال موفقیت شغلی و به تبع آن تحرک شغلی و در نتیجه تحرک طبقاتی و بازتولید طبقاتی‌شان را افزایش دهند. بنابراین، آزمون سراسری ورود به دانشگاه معبر و گذرگاه مهم بازتولید اجتماعی و فرهنگی است.

منابع

- ابراهیمی لویه، عادل (۱۳۸۰)؛ «نابرابری اجتماعی و سرمایه فرهنگی» (بررسی تأثیر نابرابری اجتماعی بر توزیع سرمایه فرهنگی و نقش سرمایه فرهنگی در بازتولید اجتماعی) پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- بوردیو، پیر (۱۳۸۴)؛ «شکلهای سرمایه اجتماعی»، در سرمایه اجتماعی؛ اعتماد، دموکراسی و توسعه، گردآوری کیان تاج بخش، ترجمه افشین خاکباز و حسن پویان؛ تهران: نشر شیرازه.

- خدایی، ابراهیم، (۱۳۸۸)؛ «بررسی رابطه سرمایه اقتصادی و فرهنگی والدین دانش‌آموزان با احتمال قبولی آنها در آزمون سراسری سال تحصیلی ۱۳۸۵»، *فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران*: س ۱، ش ۴، صص ۶۶-۸۴.
- رحمانی، تیمور، و دیگران (۱۳۸۶)؛ «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رشد اقتصادی ایران»، *فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی*: س ۷، ش ۲، صص ۲-۲۶.
- روح الامینی، محمود (۱۳۶۸)؛ «زمینه فرهنگی شناسی»؛ تهران: عطا.
- سمیعی، زهره (۱۳۷۹)؛ «تأثیر سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خانواده‌ها بر روی موفقیت تحصیلی و شغلی فرزندان در تهران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
- قارون، معصومه (۱۳۸۰)؛ برآورد تقاضای اجتماعی آموزش عالی در ایران، در دوره ۱۳۸۰-۸۸، طرح پژوهشی؛ مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی.
- کلمن، جیمز سمیوئل (۱۳۷۷)؛ *بنیادهای نظریه اجتماعی*، ترجمه منوچهر صبوری؛ تهران: نشر نی.
- کیوانفر، محمدرضا (۱۳۸۱)؛ «آسیب‌شناسی و عدم تطابق نظام آموزشی با کیفیت سؤالات آزمون سراسری»، *مجموعه مقالات سمینار بررسی روشها و مسائل آزمونهای ورودی دانشگاه‌ها*؛ اصفهان.
- نوغانی، محسن (۱۳۸۲)؛ «تأثیر نابرابری سرمایه‌های فرهنگی بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی در دست‌یابی به آموزش عالی»، *فصلنامه تعلیم و تربیت*: ش ۹۱، صص ۷۱-۱۰۱.

- Bourdieu; P. 1986 "The forms of capital", in *Handbook of Theory and Research for the sociology of education*, Richardson. J. (ed.). Greenwood Press. Westport. CT.

- Bassani; C. 2006, " A test of social capital theory outside of the American context: Family and school social capital and

- youths' math scores in Canada, Japan, and the United States", *Educational Research*, 45 p. 380–403
- Coleman; J. 1988 , "Social Capital In Creation of Human Capital", *American Journal Of sociology*, 94:95-120.
 - Dimaggio; p. Mohr, J. 1985. "Cultural Capital, Educational Attainment, and Marital Selection", *American Journal of Sociology*, 90:1231-1261.
 - DiMaggio; P. 1982. "Cultural Capital and School Success: The Impact of Status Culture Participation on the Grade of U.S. High School Students", *American Sociological Review* 47: 189-201.
 - Dumais; S. & Ward, A. 2010. "Cultural capital and first-generation college success", *Poetics*, 38: 245–265.
 - Dumais; S. A., 2006. "Early childhood cultural capital, parental habitus, and teachers' perceptions", *Poetics*, 34: 83–107.
 - Dyk; P. H. & Wilson, S. M. (1999). Family-based social capital considerations as
- predictors of attainments among Appalachian youth. *Sociological Inquiry*, 69(3), 477–503.
 - Furstenberg; F. F., & Hughes, M. E. (1995). "Social capital and successful development among at-risk youth". *Journal of Marriage and the Family*, 57, 580-592.
 - Goksen; F. & Cemalcilar, Z. (2009) "Social Capital, Soci-economic Risk factors and Early Drop-out in Turkey", *San Paper* presented at the annual meeting of the American Sociological Association Annual Meeting, Hilton San Francisco, CA, Aug 08, 2009.
 - http://www.allacademic.com/meta/p308582_index.html
 - Hao; & Bonstead- Bruns, M. (1998). "Parent-child differences in educational expectations and the academic achievement of immigrant and native students", *Sociology of Education*, 71, 175–198.
 - Jæger; M., & Anders H. (2007). "Does parents' economic, cultural, and social capital explain the social class effect on educational

- attainment in the Scandinavian mobility regime?", *Social Science Research* 36: 719-44.
- Jenks; C. (1972). *Inequality*. New York: Harper & Row.
 - Katsillis; J.; Rubinson, R., (1990), "Cultural Capital. Student Achievement, and Educational Reproduction: The Case of greece", *American Sociological Review*, 55, 2. p 270-279.
 - McNeal; R. (1999). "Parental Involvement as Social Capital: Differential Effectiveness on Science Achievement, Truancy, and Dropping out". *Social Forces*, 78(1): 117–144.
 - McNeal; R. B. (2001). "Differential effects of parental involvement on cognitive and behavioral outcomes by socioeconomic status." *Journal of Socio-Economics* 30(2): 171.
 - Muller, C., & Ellison, C. G., (2001). "Religious involvement, social capital, and adolescents' academic progress: Evidence from the National Education Longitudinal Study of 1988", *Sociological Focus*, 34(2): 155–183.
 - Narayan; D., (1997). "Voices of the poor: poverty and social capital in Tanzania", Environmentally and socially sustainable development network, Studies and Monographs Series no. 20. Washington, DC: World Bank.
 - Pribesh; S., & Downey, D. B., (1999). "Why are residential and school moves associated with poor school performance?" *Demography*, 36(4): 521–534.
 - Prieur; A. & Rosenlund, L., and Skjott-Larsen, J., (2008). "Cultural capital today: A case study from Denmark", *Poetics* 36: 45-71.
 - Reynolds; J. R., & Burge S., (2008). "Educational expectations and the rise in women's post-secondary attainments", *Social Science Research*, 37: 485–499.
 - Sander; W., (2010). "Religious background and educational attainment: The effects of Buddhism, Islam, and Judaism", *Economics of Education Review*, 29: 489–493.
 - Schofer; E.; Meyer, J., (2005), "The worldwide expansion of higher education in the twentieth century", *American Sociological Review*, 70(6): 898-920.

- Smith-Maddox; R. (1999). "The social networks and resources of African American eighth graders: Evidence from the National Education Longitudinal Study of 1988". *Adolescence*, 34(133), 169–183.
- Sun; Y. (1998). "The academic success of East-Asian-American students: An investment model", *Social Science Research*, 27: 432–456.
- Teachman; J., Paasch, K., & Carver, K., (1996). "Social capital and dropping out of school early", *Journal of Marriage and the Family* 58: 773-783.
- Tramonte; L., & Williams D., (2010) "Cultural capital and its effects on education outcomes", *Economics of Education Review*, 29: 200–213
- Veenstra; G. (2007). "Social space, social class and Bourdieu: Health inequalities in British Columbia, and Canada". *Health & Place* 1(1):14-31.
- White; M. J., & Glick, J. E. (2000)."Generation status, social capital, and the routes out of high school", *Sociological Forum*, 15(4): 671–691.
- Wright; J. P., Cullen, F. T., & Miller, J. T. (2001). "Family social capital and delinquent involvement". *Journal of Criminal Justice*, 29:, 1–9.
- Yan; W. (1999). "Successful African American students: The role of parental involvement", *J. Negro Educ.*, 68(1): 5-22.